

Nederlandstalige samenvatting CPB Discussion Paper 436

‘Inequality and Redistribution in the Netherlands’

‘Ongelijkheid en herverdeling in Nederland’

Het onderzoek naar ongelijkheid heeft de afgelopen jaren veel aandacht gekregen. Een tekortkoming van veel onderzoek naar ongelijkheid is dat inkomensbegrippen die in de microgegevens worden gebruikt niet alle belangrijke componenten van het nationale inkomen bevatten, zoals die wel in de nationale rekeningen staan. Tegelijkertijd gaan nationale rekeningen niet in op herverdeling tussen individuen of huishoudens.

De laatste jaren zijn er verschillende initiatieven genomen om deze tekortkomingen aan te pakken. Gebaseerd op eerder werk van het CBS breiden we in ons onderzoek traditionele studies naar inkomensverdeling uit met meerdere gegevens, onder andere uit de nationale rekeningen. We gebruiken een breder inkomensbegrip waardoor ook vermogens- en ondernemingswinsten worden meegenomen. Hierdoor verbetert het zicht op de absolute top van de inkomensverdeling. Daarnaast gebruiken we meer gegevens over belastinginkomsten en overheidsuitgaven. De resultaten zijn gebaseerd op de cijfers in de nationale rekeningen voor 2016.

De overheidsuitgaven en inkomsten worden in ons onderzoek ook volledig meegenomen. Dat betekent dat niet alleen zoveel mogelijk de lasten van belastingen aan Nederlandse huishoudens worden toegekend, maar ook de baten van overheidsuitgaven. Het gaat hierbij niet alleen om uitkeringen en toeslagen, maar ook om uitkeringen in natura, zoals gezondheidszorg en onderwijs, en de overige collectieve uitgaven.

We vinden dat herverdeling over de huishoudens vooral plaatsvindt door de overheidsuitgaven en veel minder door de belastingen in Nederland. Hogere inkomens dragen geen groter deel van hun inkomen af aan belastingen dan lagere inkomens. De totale belastingdruk is ongeveer gelijk voor de midden- en hogere inkomens. De Nederlandse inkomstenbelasting heeft dan wel een progressief karakter (vanwege de opbouw van de tarieven en de heffingskortingen), maar dat is niet het geval voor de premies aan de sociale zekerheid en de indirecte belastingen. De hoogte van de sociale-zekerheidspremies is namelijk gemaximeerd. Verder consumeren huishoudens met hoge inkomens een kleiner deel van hun inkomen dan huishoudens met lagere inkomens, waardoor de laatsten relatief hogere indirecte belastingen betalen ten opzichte van hun inkomen. De bovenste 1% van de huishoudens betaalt gemiddeld minder belasting dan de overige huishoudens. Dat komt

doordat hun inkomen grotendeels bestaat uit kapitaalinkomen en ingehouden bedrijfswinsten, die minder belast worden dan looninkomen.

De herverdeling via de uitgaven verloopt via verschillende kanalen. Lagere inkomens profiteren meer van de collectieve uitgaven dan hogere inkomens. Het gaat hierbij vaak om directe inkomensondersteuning en andere uitkeringen die specifiek bestemd zijn voor huishoudens met lage inkomens. Ook overheidsuitgaven in natura, zoals langdurige zorg en maatschappelijke ondersteuning, zijn herverdelend. Deze uitgaven zijn in principe wel bestemd voor alle huishoudens, maar gerelateerd aan het inkomen zijn deze uitgaven voor de lage inkomens veel belangrijker.

Als de herverdelende werking van de belastingen en overheidsuitgaven samen wordt genomen, is het aandeel van de huishoudens met de 50 procent laagste inkomens 29 procent van het nationale inkomen. Voor belastingen en overheidsuitgaven was dat 22 procent. Het aandeel van de huishoudens met de hoogste 10 procent inkomens daalt van 31 naar 26 procent.